

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Фізико-математичний факультет

Кафедра математики

Змієнко Михайло Юрійович

ДЕЯКІ КЛАСИ ТОПОЛОГІЧНИХ ПРОСТОРІВ

Спеціальність: 014.04 Середня освіта (Математика)

Галузь знань: 01 Освіта

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник

_____ В.Д. Погребний,

кандидат фізико-математичних наук,

доцент кафедри математики

« ____ » _____ 2020 року

Виконавець

_____ М.Ю. Змієнко

« ____ » _____ 2020 року

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 МЕТРИЧНІ ТОПОЛОГІЧНІ ПРОСТОРИ	5
1.1. Метричні простори.....	5
1.2. Метрична топологія	8
1.3. Аксиоми відокремлюваності	15
РОЗДІЛ 2 ТОПОЛОГІЯ D-МЕТРИЧНИХ ПРОСТОРІВ	20
2.1. D-метричні простори.....	20
2.2. Топологія D-метричних просторів.	32
РОЗДІЛ 3 УПОРЯДКОВАНІ ТОПОЛОГІЧНІ ЛІНІЙНІ ПРОСТОРИ	48
3.1. Відношення порядку. Конуси.....	48
3.2. Топологія лінійних і циклічних порядків	55
3.3. Впорядковані топологічні простори.....	59
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68

ВСТУП

Актуальність роботи. Топологія зародилася наприкінці XIII – початку XIX століття як складова частина геометрії. Проте дуже швидко виросла в самостійний розділ математики. У період з 1925-1975 рр. топологія була однією з основних предметів дослідження математиків з усього світу. Це пояснюється її великим значенням та можливістю досліджувати різні об'єкти без повного осягнення їх властивостей.

У роботі розглянута загальна топологія, а саме топологічні простори, які посідають важливе місце в сучасній математиці. Поняття топологічного простору можна розглядати як узагальнення поняття геометричної фігури в якому нам не важливі властивості типу розміру та точного положення фігури в просторі. Топологічні простори застосовуються майже в кожному розділі математики. Метричні топологічні простори відіграють важливу роль в розумінні топології і є основним предметом для досліджень. Тому тема кваліфікаційної роботи є актуальною.

Об'єкт дослідження. Загальна топологія.

Предмет дослідження. Топологічні простори.

Мета дослідження: теоретично дослідити та описати властивості деяких видів топологічних просторів.

Відповідно до мети були поставлені такі **завдання дослідження:**

- 1) аналіз наукової літератури;
- 2) дослідити метричні топологічні простори;
- 3) дослідити упорядковані топологічні простори.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань використано теоретичні методи – аналіз, синтез, класифікація, систематизація, узагальнення, які дозволяють опрацювати наукові джерела.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. Узагальнено теоретичні відомості про деякі класи топологічних просторів.

Практичне значення одержаних результатів. Результати роботи можуть бути використанні під час вивчення теоретичного курсу загальної топології.

Апробація результатів. Основні положення та результати дослідження були представлені для обговорення на засіданнях кафедри математики.

Публікації. Основні результати дослідження опубліковані в матеріалах результатів наукових досліджень молодих науковців «Студентська звітна конференція» [4] та матеріалах III Міжнародної дистанційної науково-методичної конференції «Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу «ІТМ*плюс – 2020» (квітень - травень 2020 р., м. Суми) [6].

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання.

У першому розділі «Метричні топологічні простори» були розглянуті та побудовані топології на метричних просторах.

У другому розділі «Топологія D -метричних просторів» була введена топологія побудована на D -метричному просторі.

У третьому розділі «Упорядковані топологічні простори» були розглянуті та побудовані топології на упорядкованих просторах.

РОЗДІЛ 1

МЕТРИЧНІ ТОПОЛОГІЧНІ ПРОСТОРИ

1.1. Метричні простори

1.1.1 Означення метрики. Функція:

$$\rho: X \times X \rightarrow \mathbb{R}_+ = \{x \in \mathbb{R} \mid x \geq 0\}$$

називається метрикою(або відстанню) у множині X , якщо:

$$\begin{aligned} 1) \rho(x, y) &= 0 \Leftrightarrow x = y \\ 2) \rho(x, y) &= \rho(y, x) \quad \forall x, y \in X \\ 3) \rho(x, y) &\leq \rho(x, z) + \rho(z, y) \quad \forall x, y, z \in X \end{aligned} \tag{1.1}$$

Означення 1.1. Пара (X, ρ) , де ρ – метрика в X , називається *метричним простором*.

Означення 1.2. Функція

$$\mathbb{R}^n \times \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}_+: (x, y) \mapsto \left(\sum_{i=1}^n (x_i - y_i)^2 \right)^{1/2}$$

називається евклідовою метрикою.[19]

1.1.2. Куля та сфера. Нехай (X, ρ) – метричний простір, a – точка простору, r – додатне дійсне число.

Означення 1.3. Множина

$$B_r(a) = \{x \in X | \rho(a, x) < r\} \quad (1.2)$$

називається відкритою кулею з центром в точці a , та радіусом r .

Означення 1.4. Множина

$$D_r(a) = \{x \in X | \rho(a, x) \leq r\} \quad (1.3)$$

називається замкнутою кулею з центром в точці a , та радіусом r .

Означення 1.5. Множина

$$S_r(a) = \{x \in X | \rho(a, x) = r\} \quad (1.4)$$

називається сферою з центром в точці a , та радіусом r [21].

1.1.3. Підпростори метричного простору. Якщо (X, ρ) – метричний простір, та $A \subset X$, то звуження метрики ρ на $A \times A$ є метрикою в A і $(A, \rho|_{A \times A})$ – метричний простір.

Означення 1.6. Простір $(A, \rho|_{A \times A})$ називають підпростором (X, ρ) . Замкнута куля $D_1(0)$ та сфера $S_1(0)$ простору $\mathbb{R}^n$ позначають

Означення 1.7. Замкнуту кулю $D_1(0)$ простору $\mathbb{R}^n$ позначають D^n і називають n -мірною кулею. D^n – є підпростором простору $\mathbb{R}^n$.

Означення 1.8. Замкнуту кулю $S_1(0)$ простору $\mathbb{R}^n$ позначають S^{n-1} і називають $(n-1)$ -мірною сферою. S^{n-1} – є підпростором простору $\mathbb{R}^n$ [1].

Теорема 1.1.

Для будь яких точок x, a довільного метричного простору, та для довільного $r > \rho(x, a)$ виконується:

$$1) B_{r-\rho(x,a)}(x) \subset B_r(a),$$

$$2) D_{r-\rho(x,a)}(x) \subset D_r(a)$$

► Візьмемо довільну точку y . Нехай $y \in B_{r-\rho(x,a)}(x)$, тоді $\rho(x,y) < r - \rho(x,a)$. В силу формули (1.1) маємо, що $\rho(y,a) < r$. Остання рівність рівносильна $y \in B_r(a)$. Що, і треба було довести. Аналогічно, виконується друга частина теореми ◀[2].

1.1.3. Обмежені множини

Означення 1.9. Підмножина A метричного простору (X, ρ) називається обмеженим, якщо існує таке число $d > 0$, що $\rho(x,y) < d, \forall x, y$. Нижня границя d називається діаметром множини A і позначається $diam A$.

Теорема 1.2.

Якщо множина A – обмежена, тоді і тільки тоді $A \subset D_d(a)$ [3].

► *Необхідність.* Нехай $d = diam A, a \in A$. Оскільки, за формулою (1.3), $\rho(a,x) \leq r$ і за означенням 1.1.8. $\rho(x,y) < d$, то $A \subset D_d(a)$.

Достатність. Нехай $R > r$ та $D_R(b) \subset D_R(a)$. Візьмемо довільно c . За формулою (1.1) отримаємо, що $R \leq 2r$. Отже, $diam D_d(a) \leq 2d$. ◀

1.1.4. Нормовані простори. Нехай X – векторний простір над полем дійсних чисел.

Означення 1.10. Функція $X \rightarrow \mathbb{R}_+ : x \mapsto \|x\|$ називається нормою, якщо

$$1) \|x\| = 0 \Leftrightarrow x = 0,$$

$$2) \|\lambda x\| = |\lambda| \|x\|, \forall \lambda \in \mathbb{R}, \forall x \in X,$$

$$3) \|x + y\| \leq \|x\| + \|y\| \forall x, y \in X.$$

1.2. Метрична топологія

1.2.1. Топологічний простір. Нехай X – деяка множина. Розглянемо Ω – деякий набір підмножин множини X , для якого виконується:

- A.1) об'єднання будь-якого сімейства множин, які належать сукупності Ω , також належить сукупності Ω ;
- A.2) перетин будь-якого скінченного сімейства множини, які належать сукупності Ω , також належать сукупності Ω ;
- A.3) порожня множина $\emptyset$ і множина X належать Ω .

Ці умови є аксіомами топологічної структури.

Означення 1.11. Ω – називається топологічною структурою, або просто топологією в множині X . Пара (X, Ω) називається топологічним простором. Елементи множини X називаються точками топологічного простору (X, Ω) . Елементи множини Ω називається відкритими множинами простору (X, Ω) .

Означення 1.12. Дискретний простір – множина, в якій виділена сукупність є множина всіх її підмножин [1].

Теорема 1.3.

Дискретний простір є топологічним простором.

► Слід перевірити 3 аксіоми. Нехай X – дискретний простір.

$$A.1) \text{ Якщо } A_n \subset X, \forall n, \text{ тоді } \cup_n A_n \subset X;$$

$$A.2) \text{ Якщо } A_n \subset X, \forall n, \text{ тоді } \cap_n A_n \subset X;$$

$$A.3) \emptyset \subset X, X \subset X \blacktriangleleft$$

Означення 1.13. Антидискретний простір – множина яка містить лише 2 елементи - $\emptyset$ та X .

Теорема 1.4.

Антидискретний простір є топологічним простором.

► Аксиома А.3. виконується з означення антидискретного простору.

Якщо серед множин які входять до об'єднання $\in X$, то і все об'єднання дорівнює X і $\in$ підмножиною X . Якщо $\in$ тільки $\emptyset$, то і об'єднання $\in \emptyset$. Аксиома А.1. виконується.

Якщо серед множин $\in$ хоча б одна $\emptyset$, то і весь перетин $\in \emptyset$. Якщо $\in$ тільки X то і весь перетин буде X . Аксиома А.2. виконується. ◀

Нехай $X = \mathbb{R}$ - множина дійсних чисел, Ω – сукупність об'єднань всіх можливих сімейств відкритих інтервалів (a, b) , $a, b \in \mathbb{R}$.

Теорема 1.5.

$(X, \mathbb{R})$ – топологічний простір.

► Очевидно, що порожня множина і множина дійсних чисел належать до Ω . Аксиома А.3) виконується.

$\cup_{\alpha} A_{\alpha} \cap \cup_{\beta} B_{\beta} = \cup_{\alpha, \beta} (A_{\alpha} \cap B_{\beta})$. Якщо A_{α} , та B_{β} – інтервали, тоді в правій частині рівності об'єднання інтервалів. Отже А.1) виконується. А.2) дає всю множину дійсних чисел ◀

Означення 1.14. Топологічна структура $(X, \mathbb{R})$ – називається канонічною або стандартною топологією, а сам простір – дійсною прямою.

Означення 1.15. Базою топології називається деякий набір відкритих множин, такий, що всяку невиконану відкритую множину можна представити у вигляді об'єднання множин із цього інтервалу.

Теорема 1.6.

Сукупність Σ відкритих множин є базою топології Ω тоді і тільки тоді, коли для $\forall U \in \Omega$, $\forall x \in U \exists V \in \Sigma$, що $x \in V \subset U$.

► *Необхідність.* Нехай Σ є базою топології $(U \in \Omega, \Omega)$. Представимо множину U у вигляді об'єднання множини із бази Σ . Кожна точка $x \in U$ опиниться покритою базисною множиною. Цю множину и візьмемо за V . Ця множина є підмножиною U , оскільки входить до об'єднання.

Достатність. Припустимо, що $\forall U \in \Omega, \forall x \in U \exists V \in \Sigma$, що $x \in V \subset U$. Покажемо, що Σ – є базою топології Ω . Для цього покажемо, що $\forall U \in \Omega$ можна представити у вигляді об'єднання множин, що належать до Σ . Для $\forall x \in U$ візьмемо таку множину, в силу припущення, $V_x \in \Sigma$, що $x \in V \subset U$. Розглянемо $\bigcup_{x \in U} V_x$. Об'єднання $\bigcup_{x \in U} V_x \subset U$, оскільки $V_x \subset U, \forall x \in U$. З іншого боку, кожна точка $x \in U$ належить до певного V_x , і належить до $\bigcup_{x \in U} V_x$. Тоді маємо, що $U \subset \bigcup_{x \in U} V_x$. ◀

Теорема 1.7.

Сукупність Σ підмножин множини X є базою деякої топології в X , тоді і тільки тоді, коли X є об'єднання множин із Σ і перетин будь яких двох множин із Σ можливо представити у вигляді об'єднання множин із Σ .

► *Необхідність.* Нехай Σ – база деякої топології. Тоді X (відкрита множина), одержується як об'єднання базисних множин. Перетин будь яких двох множин із Σ , відкрито, як перетин двох відкритих множин, а отже і представляється як об'єднання базисних множин.

Достатність. Припустимо, що Σ – сукупність підмножин множини X , що X є об'єднанням множин із Σ и перетин будь яких двох множин із Σ може бути представлений як об'єднання множин із Σ . Перевіримо аксіоми топологічної структури.

A.1) Перша аксіома виконується, так як об'єднання об'єднань є само об'єднанням.

A.2) Нехай $U = \bigcup_{\alpha} A_{\alpha}$ і $V = \bigcup_{\beta} A_{\beta}, A_{\alpha, \beta} \in \Sigma$. Тоді:

$$U \cap V = \bigcup_{\alpha} A_{\alpha} \cap \bigcup_{\beta} A_{\beta} = \bigcup_{\alpha, \beta} (A_{\alpha} \cap A_{\beta})$$

Оскільки, за припущенням, $A_{\alpha} \cap A_{\beta}$ представляються як об'єднання множин із Σ , то і $U \cap V$ також представляються в такому вигляді.

А.3) За припущенням простір X представляється у вигляді об'єднання множин із Σ .

Усі три аксіоми виконуються, отже, наше припущення вірне ◀[2].

1.2.2. Метрична топологія

Теорема 1.8.

Множина всіх відкритих куль метричного простору є базою деякої топології.

► У силу теореми 1.6, 1.7 та 1.1 множина, про яку йдеться в умові теореми є топологічною структурою. ◀

Означення 1.16. Топологію із теореми 1.8. називають метричною, и говорять, що вона породжується метрикою.

Теорема 1.9. Критерії відкритості.

Множина відкрита в метричному просторі, тоді і тільки тоді, коли до неї належить кожна точка з деякою кулею, центром якої є ця точка.

► *Необхідність.* Якщо $a \in U$, де U – відкрита множина, тоді $a \in B_r(x)$ і

$$B_{r-\rho(a,x)}(a) \subset B_r(x) \subset U.$$

Достатність. Якщо до множина разом з кожною її точкою входить куля з центром в цій точці, то вона є об'єднанням цих шарів, а отже є відкритою. ◀

Теорема 1.10.

Замкнута куля $D_r(a)$ замкнута відносно метричної топології.

► Нехай маємо $D_r(a) = \{x \in X | \rho(a, x) \leq r\}$. Розглянемо множину $X \setminus D_r(a) = \{x | \rho(x, a) > r\}$. Ця множина є відкритою, в силу критерію відкритості. Отже $D_r(a)$ – замкнута. ◀

Теорема 1.11.

Сфера $S_r(a)$ є замкнутою множиною.

► Нехай маємо $S_r(a) = \{x \in X | \rho(a, x) = r\}$. Розглянемо

$$X \setminus S_r(a) = B_r(a) \cup (X \setminus D_r(a)).$$

З теореми 1.10. маємо, що $X \setminus D_r(a)$ – відкрита. $B_r(a)$ – відкрита куля. У силу критерію відкритості $X \setminus S_r(a)$ – відкрита, а, отже, $S_r(a)$ – замкнута. ◀

1.2.3. Метризуємі простори.

Означення 1.17. Топологічний простір називається метризуємим, якщо його топологічна структура породжується деякою метрикою.

Теорема 1.12.

Антидискретний простір, який складається більше ніж з однієї точки – неметризуємий.

► Нехай X – антидискретний простір. Якщо $x, y \in X, r = \rho(x, y) > 0$, тоді куля $D_r(a) \neq \emptyset$, отже є не пустою, і не співпадає з всім простором X . Отже, X – неметризуємий. ◀

Теорема 1.13.

Простір зі скінченною множиною точок метризується тоді і тільки тоді, коли він – дискретний.

► *Необхідність.* Нехай $x \in X$ – простір зі скінченною множиною точок. Покладемо $r = \min\{\rho(x, y) | y \in X \setminus x\}$. Отримаємо шар $D_r(a)$, який є метризуємим у силу теореми 1.10.

Достатність. Нехай X – дискретний простір. З означення 1.12. дискретного простору і теореми 1.3. маємо, що він є метризуємим. ◀

1.2.4. Відстань від точки до множини. Нехай (X, ρ) – метричний простір, $A \subset X, b \in X$.

Означення 1.18. Відстанню від точки b до множини A називається число

$$\rho(b, A) = \inf\{\rho(b, a) | a \in A\}$$

Теорема 1.14.

Якщо A – замкнута, то $\rho(b, A) = 0$, тоді і тільки тоді, коли $b \in A$.

► Умова $\rho(b, A) = 0$ рівносильна твердженню, що кожна куля із центром в точці b перетинається з A . В силу того, що A – замкнута, а доповнення A – відкрите, маємо, що b не належить до доповнення A , а отже входить до A ◀

1.2.5. Відстань між множинами. Нехай A, B – обмежені підмножини метричного простору (X, ρ) .

Означення 1.19. Відстанню Хаусдорфа між множиною A і B називають

$$d_\rho(A, B) = \max\{\sup \rho(a, B), \sup \rho(b, A) | a \in A, b \in B\}$$

Теорема 1.15.

Для відстані Хаусдорфа в множині обмежених підмножин метричного простору виконуються 2) і 3) умови з означення метрики.

► Нехай маємо:

$$r(A, B) = \sup_{a \in A} \rho(a, B), \quad a \in A.$$

Тоді, для умови 2) маємо: $d_\rho(A, B) = \max\{r(A, B), r(B, A)\}$. Умова 2) виконується.

Візьмемо довільні три множини $A, B, C \subset X$. Для умови 3) слід довести нерівність: $r(A, C) \leq r(A, B) + r(B, C)$. Оскільки $\rho(a, C) \leq \rho(a, b) + \rho(b, C), \forall a \in A, \forall b \in B$. Звідси маємо $\rho(a, C) \leq \rho(a, b) + r(B, C)$, в тих позначеннях, що введені. Тоді, повторюючи цю процедуру, отримаємо потрібно нерівність, а саме

$$\rho(a, C) \leq \inf_{b \in B} \rho(a, b) + r(B, C) = \rho(a, B) + r(B, C) \leq r(A, B) + r(B, C) \blacktriangleleft$$

Теорема 1.16.

Для будь-якого метричного простору відстань Хаусдорфа є метрикою в множині його обмежених замкнених підмножин.

► З теореми 1.15. маємо умови 2), 3) з означення метрики. З теореми 1.14. випливає, що якщо відстань Хаусдорфа між двома замкненими множинами рівна нулю, тоді $A \subset B, B \subset A$, тоді маємо, що $A = B$, що і є умовою 1) в означенні метрики. Отже d_ρ є метрикою $\blacktriangleleft$ [3].

1.3. Аксиоми відокремлюваності

1.3.1. Аксиома Хаусдорфа або друга аксіома відокремлюваності T_2 .

Означення 1.20. Будь які дві різні точки мають околи, що не перетинаються.

$$\forall x, y \in X, x \neq y, \exists U_x, U_y: U_x \cap U_y = \emptyset$$

Теорема 1.17.

Кожний метричний простір хаусдорфів.

► Якщо $r_1 + r_2 \leq \rho(x_1, x_2)$, то кулі $B_{r_1}(x_1)$ та $B_{r_2}(x_2)$ не перетинаються. ◀

Теорема 1.18.

Простір X є хаусдорфовим тоді і тільки тоді, коли для $\forall x \in X$ має місце рівність $\{x\} = \bigcap_{U \ni x} \text{Cl}U$, Cl – топологічне замикання.

► *Необхідність.* Якщо $y \neq x$, то в просторі існують два околи U_x, U_y які не перетинаються. Отже, $y \notin \text{Cl}U_x$, а з цього слідує, що $y \notin \bigcap_{U \ni x} \text{Cl}U$.

Достатність. Якщо $y \neq x$, то $y \notin \bigcap_{U \ni x} \text{Cl}U$, звідки слідує, що знайдеться окіл U_x , такий, що $y \notin \text{Cl}U_x$. $U_y = X \setminus \text{Cl}U_x$. ◀

1.3.2. Границі послідовностей. Нехай $\{x_n\}$ – послідовність точок топологічного простору X .

Означення 1.21. Точка $b \in X$ називається її границею, якщо для будь-якого околу U точки b існує таке число N , що $x_n \in U, \forall n > N$. Також говорять, що послідовність $\{x_n\}$ прямує до b при $n \rightarrow \infty$.

Теорема 1.19.

У хаусдорфовому просторі жодна послідовність не може мати більш, як одну границю.

► Припустимо супротивне: нехай $x_n \rightarrow a$ та $x_n \rightarrow b$, $a \neq b$. Нехай U, V – околи точок a, b відповідно, що не перетинаються. При достатньо великих номерах n отримаємо, що $x_n \in U \cap V$ що не можливо. ◀

1.3.3. Аксиома Тихонова або перша аксіома відокремлюваності T_1 .

Означення 1.22. Говорять, що топологічний простір задовольняє першій аксіомі відокремлюваності T_1 , якщо кожна з двох різних точок простору має окіл, який не включає в себе іншу з даних точок.

Теорема 1.20.

Наступні властивості топологічного простору X еквівалентні один одному:

- 1) X задовільняє першу аксіому відокремлюваності;
- 2) всі підмножини множини X , які побудовані з однієї точки замкнуті;
- 3) всі скінченні підмножини простору X замкнені.

► Покажемо, що з 1) умови випливає 2). Нехай $x \in X$. У кожній точці $y \in X \setminus \{x\}$ існує окіл U , який не містить точку x , тобто $U \subset X \setminus \{x\}$. Отже, кожна точка множини $X \setminus \{x\}$ – внутрішня, тому множина $X \setminus \{x\}$ – відкрита, а його доповнення $\{x\}$ – замкнене.

Покажемо, що з 2) слідує 1). Оскільки всі підмножини множини X , які побудовані з однієї точки замкнуті, $x, y \in X, x \neq y$, то $X \setminus \{x\}$ – окіл точки y , яка не містить точку x . Таким чином аксіома T_1 виконується.

Покажемо, що з 2) слідує 3). Якщо всі підмножини множини X , які побудовані з однієї точки замкнуті, то й всі скінченні множини замкнені (як скінченні об'єднання множин з однією точкою).

Покажемо що з 3) слідує 2). Оскільки скінченна множина є об'єднанням множин з однієї точки, то за умови, що вони замкнені, й підмножини з однієї точки теж будуть замкнені. ◀

Теорема 1.21.

У хаусдорфовому просторі всі скінченні множини замкнені.

► Оскільки кожний хаусдорфів простір задовольняє $T_1(\exists U_x, U_y: U_x \cap U_y = \emptyset)$, і з теореми 1.20. з 1) отримуємо 3), то твердження очевидне. ◀

Теорема 1.22.

Кожен метричний простір задовольняє T_1 .

► Оскільки, за теоремою 1.17. кожен метричний простір хаусдорфів, а в тому, в свою чергу, за теоремою 1.21. всі скінченні множини замкнені, то твердження очевидне. ◀

1.3.4. Нульова аксіома відокремлюваності або аксіома Колмогорова T_0 .

Означення 1.23. Кажуть, що топологічний простір задовольняє аксіомі Колмогорова або нульовій аксіомі відокремлюваності T_0 , якщо для будь яких двох відмінних точок цього простору, хоча б одна має окіл, який не містить іншу з цих точок.

Теорема 1.23.

Настуні властивості топологічного простору X еквівалентні один одному:

- 1) X задовільняє аксіомі Колмогорова;
- 2) замикання будь яких двох різних підмножин простору X , що складаються з однієї точки, різні;
- 3) X не містить антидискретного підпростору з більше як однією точкою;

► Покажемо, що з 1) слідує 2). Оскільки простір X задовольняє аксіомі Колмогорова, то для будь яких двох точок x, y , хоча б одна не лежить в замиканні іншої.

Покажемо, що з 2) слідує 1). Нехай $Cl\{x\} \neq Cl\{y\}$. Для визначеності, виберемо $z \in Cl\{x\}, z \notin Cl\{y\}$. Тоді знайдеться окіл U точки z , яка не містить точку y . З іншого боку, $x \in U$, а, отже, ми знайшли окіл точки x , який не містить точку y .

Оскільки антидискретний простір, який містить дві і більше точок, не задовольняє T_0 , то 3) і 1) пов'язані. ◀

Означення 1.24. Топологією найменших околів називається топологічна структура, в якій перетин всіх околів, які містять точку простору, є околами цієї точки.

Теорема 1.24.

Топологія є топологією деякого часткового порядку в множині, тоді і тільки тоді, коли це топологія найменших околів, яка задовольняє аксіомі Колмогорова.

► *Необхідність.* З означення 1.24. маємо, що мають бути такі точки, а отже аксіома Колмогорова виконується.

Достатність. Якщо для кожної точки x простору, існує її найменший окіл U_x , то можна сказати, що $x \preceq y$, якщо $y \in U_x$. Для доведення транзитивності, припустимо, що $x \preceq y, y \preceq z$. Отже, $y \in U_x$, інакше кажучи U_x – окіл y , а отже $U_y \subset U_x$, тому $z \in U_x$, тоді $x \preceq z$. Якщо $y \in U_x, x \in U_y$, то жодну з цих точок неможливо відділити. У силу аксіоми T_0 таке можливо лише коли $x = y$. Таким чином, доведена антисиметричність. Рефлексивність очевидна. ◀

1.3.5. Третя аксіома відокремлюваності T_3 .

Означення 1.25. Кажуть, що топологічний простір X задовольняє третій аксіомі відокремлюваності, якщо в ньому будь яка замкнена множина і будь яка

точка, яка не належить до цієї множини, має околиці, які не перетинаються, тобто для будь якої замкненої множини $F \subset X$, і будь якої точки $b \in X \setminus F$ існують диз'юнктивні відкриті множини $U, V \subset X: U \supset F, b \in V$. Топологічні простори, що задовольняють T_1, T_3 , називають регулярними.

Теорема 1.25.

Кожний регулярний простір хаусдорфів.

► Нехай X – регулярний простір. Розглянемо в ньому дві точки x, y . Оскільки простір задовольняє аксіомі T_1 , то множина $\{y\}$ – замкнена. Застосовуючи аксіому T_3 до точки x , і множини $\{y\}$, отримуємо вірне твердження. ◀

1.3.6. Четверта аксіома відокремлюваності.

Означення 1.26. Кажуть, що топологічний простір X задовольняє четвертій аксіомі відокремлюваності, якщо в ньому будь які дві неперетинаючихся замкнені множини містять околиці, що не перетинаються, тобто для будь яких замкнених $A, B \subset X, A \cap B = \emptyset$ існують диз'юнктивні відкриті множини $U, V \subset X: A \subset U, B \subset V$. Топологічний простір називають нормальним, якщо він задовольняє T_1, T_4 [22].

РОЗДІЛ 2

ТОПОЛОГІЯ D-МЕТРИЧНИХ ПРОСТОРІВ

2.1. D-метричні простори

2.1.1. D-метричні простори. Нехай (X, d) – метричний простір. Тоді:

$$(d(x, y), d(y, z), d(z, x)) \in (R^+)^{3^*}, \forall x, y, z \in X$$

де:

$$(R^+)^{3^*} = \{(t_1, t_2, t_3) \in (R^+)^3 : t_1 \leq t_2 + t_3, t_2 \leq t_1 + t_3, t_3 \leq t_1 + t_2\}$$

Означення 2.1. Нехай X – непорожня множина. Функція:

$$\rho: X \times X \times X \rightarrow [0, \infty)$$

називається D-метрикою на X якщо:

$$\rho(x, y, z) = 0 \Leftrightarrow x = y = z \tag{2.1}$$

$$\rho(x, y, z) = \rho(\rho(x, y, z)), \text{ для будь яких перестановок } \rho(x, y, z) \tag{2.2}$$

$$\rho(x, y, z) \leq \rho(x, y, a) + \rho(x, a, z) + \rho(a, y, z),, \forall x, y, z, a \in X \tag{2.3}$$

Якщо X – непорожня множина, і ρ – D-метрика на X , тоді пара (X, ρ) називається D-метричним простором. X – D-метричним простором.

Означення 2.2. Послідовність $\{x_n\}$ в D-метричному просторі (X, ρ) називається збіжною або ρ -збіжною якщо існує елемент $x \in X$ такий, що:

$$\forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N}: \rho(x_m, x_n, x) < \varepsilon, \forall m, n \geq N$$

Кажуть, що $\{x_n\}$ прямує до x , і x називають границею $\{x_n\}$.

Означення 2.3. Послідовність $\{x_n\}$ в D-метричному просторі (X, ρ) називається послідовністю Коші або ρ -послідовністю Коші, якщо:

$$\forall \varepsilon > 0 \exists N \in \mathbb{N}: \rho(x_m, x_n, x_k) < \varepsilon, \forall m, n, k \geq N$$

Означення 2.4. D-метричний простір (X, ρ) називається повним або ρ -повним, якщо кожна ρ -послідовність Коші в X є ρ -збіжною в X .

Для підмножини E , D-метричного простору (X, ρ) , E^c визначається:

$$\{x \in X | \exists \{x_n\} \in E: \{x_n\} \rightarrow x\}$$

Для будь-якої множини X , $P(X)$ – множина всіх підмножин, яка є сімейством усіх підмножин множини X . [22]

Приклад 2.1. Нехай:

$$X = A \cup B \cup \{0\},$$

де:

$$A = \left\{ \frac{1}{2^n}, n \in \mathbb{N} \right\}$$

$$B = \{2^n, n \in \mathbb{N}\}$$

Визначимо $\rho: X \times X \times X \rightarrow R^+$ наступним чином:

$$1) \rho(x, y, z) = 0, x = y = z,$$

$$2) \rho(x, y, z) = \min\{\max\{x, y\}, \max\{y, z\}, \max\{x, z\}\}, x, y, z \in A \cup \{0\},$$

$$3) \rho(x, y, z) = 1, (x = 0 \vee y = 0 \vee z = 0, (x \vee y \vee z) \in B) \vee x = y = 0 \vee x = z = 0 \vee z = y = 0,$$

$$4) \rho(x, y, z) = \min\{x, y, z\}, x, y, z \in A \cup B \wedge (x \vee y \vee z) \in B,$$

$$5) \rho(x, y, z) = \min\left\{ \max\left\{ \frac{1}{x}, \frac{1}{y} \right\}, \max\left\{ \frac{1}{y}, \frac{1}{z} \right\}, \max\left\{ \frac{1}{z}, \frac{1}{x} \right\} \right\}, x, y, z \in A \cup B \wedge (x \vee y \vee z) \in A,$$

$$6) \rho(x, y, z) = \left| \frac{1}{x} - \frac{1}{y} \right| + \left| \frac{1}{y} - \frac{1}{z} \right| + \left| \frac{1}{z} - \frac{1}{x} \right|, x, y, z \in B.$$

Тоді (X, ρ) повний D-метричний простір. Проте ρ -збіжність не задає топологію на X . Щоб, це показати, розглянемо кожний випадок.

Очевидно, що ρ симетрична для кожної з трьох змінних і:

$$\rho(x, y, z) = 0 \Leftrightarrow x = y = z$$

$$\rho(x, y, z) \leq 1, \forall x, y, z \in X$$

Нехай $x, y, z, u \in X$

I випадок: $x = y = z$.

Тоді:

$$\rho(x, y, z) = 0 \leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u).$$

II випадок: $x, y, z \in A \cup \{0\}$

Припустимо, що $x \geq y \geq z$. Якщо, $u \in A \cup \{0\}$, тоді:

$$\rho(x, y, z) = y \leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u)$$

Тоді, якщо $u > y$:

$$\rho(u, y, z) = y$$

якщо $u = y$:

$$\rho(x, y, z) = \rho(x, u, z)$$

і якщо $u < y$:

$$\rho(x, y, u) = y$$

Якщо ж, $u \in B$, тоді:

$$\begin{aligned} \rho(x, y, z) = y = \min\{x, y, u\} &= \rho(x, y, u) \\ &\leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \end{aligned} \quad (2.4)$$

III випадок: $x = y = 0 \vee x = z = 0 \vee z = y = 0$

Припустимо, $x = y = 0, z \neq 0$. Якщо $u \in X \setminus \{0\}$, тоді:

$$\rho(x, y, z) = \rho(0, 0, z) = 1 = \rho(u, y, z) \leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \quad (2.5)$$

Якщо $u = 0$, тоді:

$$\rho(x, y, z) = \rho(0, 0, z) = 1 = \rho(x, y, u) \leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \quad (2.6)$$

IV випадок: $x = 0 \vee y = 0 \vee z = 0 \wedge (x \vee y \vee z) \in B$

Припустимо, що $x = 0$ і $y \in B$. Маємо:

$$\begin{aligned} \rho(x, y, z) = \rho(0, y, z) = 1 &= \rho(0, y, u) = \rho(x, y, u) \\ &\leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \end{aligned} \quad (2.7)$$

V випадок: $x, y, z \in A \cup B \wedge (x \vee y \vee z) \in B$

Припустимо, що $x \in B$. Тоді $y, z \in A$. Нехай $y \geq z$. Якщо $u \in B$, маємо:

$$\begin{aligned} \rho(x, y, z) &= \min\{x, y, z\} = z = \rho(u, y, z) \\ &\leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \end{aligned} \quad (2.8)$$

Якщо $u \in A \cup \{0\}$, тоді:

$$\rho(x, y, z) = \min\{x, y, z\} = z \leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \quad (2.9)$$

ОСКІЛЬКИ, КОЛИ:

$$u < z: \rho(u, y, z) = z$$

у випадку:

$$u = z: \rho(x, y, z) = \rho(x, y, u)$$

і:

$$u > z: \rho(u, y, z) = \min\{u, y\} \geq z$$

VI випадок: $x, y, z \in A \cup B \wedge (x \vee y \vee z) \in A$

Припустимо, що $x \in A$. Тоді $y, z \in B$. Нехай $y \geq z$. Якщо $u \in A$, тоді:

$$\begin{aligned} \rho(x, y, z) &= \max\left\{\frac{1}{y}, \frac{1}{z}\right\} = \frac{1}{z} = \rho(u, y, z) \\ &\leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \end{aligned} \quad (2.10)$$

Якщо $u = 0$, тоді:

$$\begin{aligned} \rho(x, y, z) &= \max\left\{\frac{1}{y}, \frac{1}{z}\right\} = \frac{1}{z} \leq \frac{1}{2} < 1 = \rho(u, y, z) \\ &\leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \end{aligned} \quad (2.11)$$

Якщо $u \in B$, тоді:

$$\begin{aligned} \rho(x, y, z) &= \max\left\{\frac{1}{y}, \frac{1}{z}\right\} = \frac{1}{z} \leq \max\left\{\frac{1}{u}, \frac{1}{z}\right\} = \rho(x, u, z) \\ &\leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \end{aligned} \quad (2.12)$$

VII випадок: $x, y, z \in B$

Припустимо, що $\frac{1}{x} \geq \frac{1}{y} \geq \frac{1}{z}$. Якщо $u = 0$, тоді:

$$\begin{aligned} \rho(x, y, z) &= 2\left(\frac{1}{x} - \frac{1}{z}\right) \leq 1 = \rho(u, y, z) \\ &\leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \end{aligned} \quad (2.13)$$

Якщо $u \in A$, тоді:

$$\begin{aligned} \rho(x, y, z) &= 2\left(\frac{1}{x} - \frac{1}{z}\right) \leq \frac{1}{x} + \frac{1}{x} = \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \\ &\leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \end{aligned} \quad (2.14)$$

Якщо $u \in B$, тоді:

$$\begin{aligned} \rho(x, y, z) &= \left| \frac{1}{x} - \frac{1}{y} \right| + \left| \frac{1}{y} - \frac{1}{z} \right| + \left| \frac{1}{z} - \frac{1}{x} \right| \\ &\leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u) \end{aligned} \quad (2.15)$$

оскільки:

$$\left| \frac{1}{x} - \frac{1}{y} \right| \leq \rho(x, y, u)$$

$$\left| \frac{1}{y} - \frac{1}{z} \right| \leq \rho(u, y, z)$$

$$\left| \frac{1}{z} - \frac{1}{x} \right| \leq \rho(x, u, z)$$

З цього випливає:

$$\forall x, y, z, u \in X: \rho(x, y, z) \leq \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z) + \rho(x, y, u)$$

Отже, ρ – D-метричний простір на X .

Залишилось показати, що (X, ρ) – є D-повний. Нехай $\{x_n\}$ – послідовність Коші на X .

I випадок:

$$\exists N \in \mathbb{N}: x_n = x_m, \forall n \geq N$$

II випадок:

$$\forall N \in \mathbb{N} \exists i, j \in \mathbb{N}: i > N, j > N, x_i \neq x_j$$

Тоді, можна сказати, що:

$$\exists N_0 \in \mathbb{N}: x_i \neq 0 \forall i \geq N_0, \rho(0, 0, x) = 1, \forall x \in X \setminus \{0\},$$

Отже, $\{x_n\}$ – послідовність Коші.

Тоді можливий варіант:

$$\exists N_1 \in \mathbb{N}: N_1 \geq N_0 \wedge x_i \in A, \forall i \geq N_1$$

Покажемо, що $x_n \rightarrow 0$ при $n \rightarrow \infty$ в звичайному розумінні.

Припустимо супротивне. Тоді:

$$\exists \varepsilon > 0: x_n \geq \varepsilon, n \in \mathbb{N}$$

Для заданого $N \in \mathbb{N}$ можемо обрати $i, j, k \in \mathbb{N}$, такі, що:

$$k > j > i > \max\{N, N_1\}, x_i > \varepsilon, x_j > \varepsilon, x_k \neq x_j$$

Тоді маємо наступне:

$$\rho(x_i, x_j, x_k) = \min\{\max\{x_i, x_j\}, \max\{x_j, x_k\}, \max\{x_i, x_k\}\} \geq \varepsilon \quad (2.16)$$

Маємо протиріччя, оскільки $\{x_n\}$ – послідовність Коші. Звідси, для заданих $m, n \geq N_1, a \in A \cup \{0\}$, маємо:

$$\begin{aligned} \rho(a, x_n, x_m) &= \min\{\max\{a, x_m\}, \max\{x_m, x_n\}, \max\{a, x_n\}\} \\ &\leq \max\{x_m, x_n\} \rightarrow 0, m, n \rightarrow \infty \end{aligned} \quad (2.17)$$

Звідси $\{x_n\}$ прямує до a для $\forall a \in A \cup \{0\}$. Аналогічно $\{x_n\}$ прямує до b для $\forall b \in B$.

Можливий варіант:

$$\exists N_2 \in \mathbb{N}: N_2 \geq N_0 \wedge x_i \in I, \forall i \geq N_2$$

Покажемо, що $x_n \rightarrow +\infty$ при $n \rightarrow +\infty$.

Припустимо супротивне. Тоді:

$$\exists M \in \mathbb{R}: x_n \leq M, n \in \mathbb{N}$$

Для заданого $N \in \mathbb{N}$ можемо обрати $i, j, k \in \mathbb{N}$, такі, що:

$$k > j > i > \max\{N, N_2\}, x_i \leq M, x_j \leq M, x_k \neq x_j$$

Тоді маємо наступне:

$$\rho(x_i, x_j, x_k) \geq \left| \frac{1}{x_j} - \frac{1}{x_k} \right| \geq \frac{1}{2x_j} \geq \frac{1}{2M}$$

Маємо протиріччя, оскільки $\{x_n\}$ – послідовність Коші. Звідси, для заданих $m, n \geq N_2, a \in A$, маємо:

$$\rho(a, x_n, x_m) = \max \left\{ \frac{1}{x_m}, \frac{1}{x_n} \right\} \rightarrow 0, m, n \rightarrow \infty \quad (2.18)$$

Звідси $\{x_n\}$ прямує до a для $\forall a \in A$.

Означення 2.5. Нехай (X, ρ) – D-метричний простір, і $\{x_n\}$ – послідовність задана на X . Кажуть, що $\{x_n\}$ прямує слабо до елементу $x \in X$, якщо:

$$\begin{aligned} \rho(x, x_m, x_n) &\rightarrow, m, n \rightarrow \infty \\ \{\rho(y, y, x_n)\} &\rightarrow \rho(y, y, x), \forall y \in X \end{aligned}$$

У такому випадку, кажуть, що x слаба границя $\{x_n\}$

Означення 2.6. Нехай (X, ρ) – D-метричний простір, і $\{x_n\}$ – послідовність задана на X . Кажуть, що $\{x_n\}$ прямує сильно до елементу $x \in X$, якщо:

$$\begin{aligned} \rho(x, x_m, x_n) &\rightarrow, m, n \rightarrow \infty \\ \{\rho(y, z, x_n)\} &\rightarrow \rho(y, z, x), \forall y, z \in X \end{aligned}$$

У такому випадку, кажуть, що x сильна границя $\{x_n\}$.

Теорема 2.1.

Нехай (X, ρ) – D-метричний простір. Нехай $\{x_n\}$ послідовність задана на X , $\{x_n\} \rightarrow x, x \in X$. Тоді $\{\rho(x, x, x_n)\}$ збіжна.

► Оскільки $\{x_n\}$ збіжна, то вона є D-послідовністю Коші. Маємо, з (2.3):

$$\rho(x, x, x_n) \leq \rho(x_m, x, x_n) + \rho(x, x_m, x_n) + \rho(x, x, x_m)$$

Звідси:

$$\rho(x, x, x_n) - \rho(x, x, x_m) \leq 2\rho(x, x_m, x_n)$$

Аналогічно, можна показати наступне:

$$\rho(x, x, x_m) - \rho(x, x, x_n) \leq 2\rho(x, x_m, x_n)$$

Тепер, можемо отримати:

$$|\rho(x, x, x_m) - \rho(x, x, x_n)| \leq 2\rho(x, x_m, x_n)$$

Оскільки ця нерівність вірна для $\forall m, n \in \mathbb{N}$, і $\{x_n\}$ прямує до x на D-метриці ρ , то звідси випливає, що $\{\rho(x, x, x_n)\}$ послідовність Коші на дійсних числах, а отже збіжна. ◀

Теорема 2.2.

У D-метричному просторі, кожна слабо збіжна послідовність має унікальну слабу границю.

► Нехай (X, ρ) – D-метричний простір, і $\{x_n\}$ слабо збіжна послідовність на X . Нехай y, z – слабкі границі $\{x_n\}$. Тоді $\{\rho(x, x, x_n)\}$ прямує як до $\rho(y, y, y)$ і $\rho(y, y, z)$. Звідси $\rho(y, y, y) = \rho(y, y, z) = 0$. А отже $y = z$ ◀[16].

2.2. Топологія D-метричних просторів.

Теорема 2.3.

Нехай (X, ρ) – метричний простір, $x_0 \in X$. Нехай $A \neq \emptyset$ підмножина $X \setminus \{x_0\}$. Визначмо $\rho: A \times A \times A \rightarrow R^+$, наступним чином:

$$\rho(x, y, z) = \begin{cases} 0, & x = y = z \\ \min \left\{ \begin{array}{l} \max\{d(x_0, x), d(x_0, y)\}, \\ \max\{d(x_0, y), d(x_0, z)\}, \\ \max\{d(x_0, x), d(x_0, z)\} \end{array} \right\} \end{cases} \quad (2.19)$$

Кажуть, що (A, ρ) повний D-метричний простір і ρ -збіжність задає топологію τ на A . Якщо:

$$A \cap \{x \in X: d(x_0, x) < r_0\} = \emptyset, r_0 \in (0, \infty),$$

Тоді кажуть, що τ – дискретна топологія на X . В іншому випадку:

$$\tau = \{\emptyset\} \cup \{E \subseteq A: \{x \in A: d(x_0, x) < r_0\} \subseteq E, r_0 \in (0, \infty)\}$$

і $\tau \in T_1$, але не є Хаусдорфовою. Нехай $\{x_n\} \subseteq A$. Тоді $\{x_n\}$ прямує до x згідно з ρ для $\forall x \in A, x_n \neq x$, для:

$$\forall n \Rightarrow d(x_0, x) \rightarrow 0, n \rightarrow \infty \Rightarrow \{x_n\}$$

прямує до x згідно з ρ для кожного $x \in A$. Якщо A має хоча б 2 елементи, не існує послідовності заданої на A , такої, що є слабо збіжної згідно з ρ .

► Очевидно, що ρ є симетричною для x, y, z і

$$\rho(x, y, z) = 0 \Leftrightarrow x = y = z$$

Нехай $x, y, z, u \in A$. Припустимо, що:

$$d(x_0, x) \geq d(x_0, y) \geq d(x_0, z)$$

У будь-якому з випадків $d(x_0, u) < d(x_0, y)$ або $d(x_0, u) \geq d(x_0, y)$, маємо:

$$\rho(x, y, z) = d(x_0, y) \leq \rho(x, y, u) \tag{2.20}$$

Звідси маємо, що:

$$\rho(x, y, z) \leq \rho(x, y, u) + \rho(x, u, z) + \rho(u, y, z), \forall x, y, z \in A$$

A , отже, $\rho \in D$ -метрикою на A . Нехай задана послідовність $\{x_n\}$ на A і $x \in A$.

Якщо $x_n \neq x$, маємо:

$$\rho(x, x_n, x_n) = \min \left\{ \begin{array}{l} \max\{d(x_0, x_n), d(x_0, x_n)\}, \\ \max\{d(x_0, x_n), d(x_0, x_n)\}, \\ \max\{d(x_0, x_n), d(x_0, x)\} \end{array} \right\} \geq d(x_0, x_n) \quad (2.21)$$

Звідси $\rho(x, x_n, x_n) \geq d(x_0, x_n)$, $x_n \neq x$. Отже $d(x_0, x_n) \rightarrow 0$, $n \rightarrow \infty$ тоді, коли $\{x_n\}$ прямує до x згідно з ρ , $x \in A$, $x_n \neq x$, $\forall n$. Маємо:

$$\begin{aligned} \rho(x_n, x_m, x) &= \min \left\{ \begin{array}{l} \max\{d(x_0, x_n), d(x_0, x_m)\}, \\ \max\{d(x_0, x_m), d(x_0, x)\}, \\ \max\{d(x_0, x), d(x_0, x_n)\} \end{array} \right\} \\ &\leq \max\{d(x_0, x_n), d(x_0, x_m)\}, \forall n, m \in \mathbb{N} \end{aligned} \quad (2.22)$$

Таким чином, $\{x_n\}$ прямує до x згідно з ρ $x \in A$, якщо $d(x_0, x_n) \rightarrow 0$, $n \rightarrow \infty$.

Якщо $x_n \neq x_m$, маємо:

$$\rho(x_n, x_m, x_n) = \min \left\{ \begin{array}{l} \max\{d(x_0, x_n), d(x_0, x_m)\}, \\ \max\{d(x_0, x_m), d(x_0, x_n)\}, \\ \max\{d(x_0, x_n), d(x_0, x_n)\} \end{array} \right\} \geq d(x_0, x_n) \quad (2.23)$$

Звідси $d(x_0, x_n) \rightarrow 0$, $n \rightarrow \infty$. Якщо $\{x_n\} \in \rho$ -послідовністю Коші і не існує $N \in \mathbb{N}$, такого, що $x_n = x_N$, $\forall n > N$. Якщо існує $N \in \mathbb{N}$, таке, що $x_n = x_N$, $\forall n > N$ то, очевидно, що $\{x_n\}$ прямує до x_N згідно з ρ .

Якщо такого N не існує, і $\{x_n\} \in \rho$ -послідовністю Коші, тоді $(x_0, x_n) \rightarrow 0$, $n \rightarrow \infty$

і маємо, що $\{x_n\}$ прямує до x згідно з ρ для кожного $x \in A$. А, отже, і кожна ρ -послідовність Коші задана на A є збіжною згідно з ρ . З цього випливає, що (A, ρ) є D -повним. Якщо $x_n \neq x$, маємо:

$$\rho(x, x, x_n) = \min \left\{ \begin{array}{l} \max\{d(x_0, x), d(x_0, x)\}, \\ \max\{d(x_0, x), d(x_0, x_n)\}, \\ \max\{d(x_0, x_n), d(x_0, x)\} \end{array} \right\} \geq d(x_0, x) \quad (2.24)$$

Оскільки $x \in A \subseteq X \setminus \{x_0\}$, $d(x_0, x) > 0$, то $\{\rho(x, x, x_n)\}$ не прямує до 0, при $x_n \neq x$. А отже $\{x_n\}$ не є слабо збіжною якщо A має хоча б два елементи. Нехай $E \subset A$. Очевидно, $E \subseteq E^c$.

I випадок: $E \cap \{x \in X: d(x, x_0) < r\} = \emptyset, r \in (0, \infty)$.

Нехай $z \in E^c$. Тоді існує послідовність $\{x_n\}$ в E така, що $\{x_n\}$ прямує до z згідно з ρ . Припустимо, що $x_n \neq z, \forall n$. Тоді $d(x, x_0) \rightarrow 0, n \rightarrow \infty$. Оскільки:

$$E \cap \{x \in X: d(x, x_0) < r\} = \emptyset, r \in (0, \infty)$$

маємо $d(x, x_0) \geq r, \forall x \in E$. Звідси $d(x_n, x_0) \geq r, \forall n \in \mathbb{N}$. Таким чином $\{d(x_n, x_0)\}$ не прямує до 0. Маємо протиріччя, а отже $x_n = z, n \in \mathbb{N}$. З цього випливає, що $z \in E$, а отже й $E^c \subseteq E$. Отримали, що $E = E^c$.

II випадок. Припустимо, що перший випадок невірний, тобто:

$$E \cap \{x \in X: d(x, x_0) < \frac{1}{n}\} \neq \emptyset, \forall n \in \mathbb{N}$$

Звідси існує послідовність $\{y_n\}$ в E така, що $d(y_n, x_0) < \frac{1}{n}, \forall n \in \mathbb{N}$. А, отже, маємо $d(y_n, x_0) \rightarrow 0, n \rightarrow \infty$. Звідси $\{y_n\}$ прямує до x згідно з $\rho, \forall x \in A$. Отримуємо, що $E^c = A$. Тоді можливі два варіанти:

1 варіант: $A \cap \{x \in X: d(x, x_0) < r_0 = \varphi, r_0 \in (0, \infty)\}$

У цьому випадку, для будь-якої підмножини $E \subset A$, маємо, що $E = E^c$. Звідси $(E^c)^c = E^c = E$ і функція f задана на множині всіх підмножин $P(A)$ як $f(E) = E^c$ є оператором замикання. Таким чином, ρ -послідовність задає топологію τ на A , в якій кожна підмножина A є замкненою.

$$\tau = \{E: E \subseteq A\}$$

Тому τ задає дискретну топологію на X .

2 варіант: $A \cap \{x \in X: d(x, x_0) < r \neq \varphi, \forall r \in (0, \infty)\}$

У цьому випадку, для кожної E підмножини X , маємо $E^c = E$ або A в залежності від того, розглядаємо або I або II випадок. Звідси $(E^c)^c = E^c = E$, для всіх $E \in P(A)$ і функція f задана на множині всіх підмножин $P(A)$ як $f(E) = E^c$ є оператором замикання. Таким чином, ρ -послідовність задає топологію τ на A , у випадку коли множина B , яка є підмножиною A , є замкненою, тільки тоді, коли $B = E^c, E \in P(A)$. Звідси:

$$\tau = \{A \setminus E^c: E \in P(A) = \{\varphi\} \cup \{E \in P(A): \{x \in A: d(x_0, x) < r\} \subseteq E, r \in (0, \infty)\} \quad (2.25)$$

Якщо U_1, U_2 дві непорожні множини задані на τ , тоді $U_1 \cap U_2 \neq \varphi$, оскільки існує $r_1, r_2 \in (0, \infty)$ такі, що:

$$\{x \in A: d(x_0, x) < r_i\} \subseteq U_i, i = 1, 2 \quad (2.26)$$

Звідси отримуємо, що τ не є Хаусдорфовою. Нехай маємо $k \neq q, k, q \in A$. Оскільки $x_0 \notin A$, то $d(k, x_0), d(q, x_0) \in \mathbb{R}^+$. Нехай:

$$0 < r < \min\{d(k, x_0), d(q, x_0)\}$$

$$V_0 = \{x \in A: d(x_0, x) < r\}$$

Тоді $V_0 \cup \{k\}$ є τ -відкритою підмножиною на A , яка містить k але не містить q , і $V_0 \cup \{q\}$ є τ -відкритою підмножиною на A , яка містить q але не містить k . Звідси топологія $\tau \in T_1$. ◀

Приклад 2.2. Нехай $X = \mathbb{R}$ з звичайною метрикою, $x_0 = 0, A = \{1, 2\}$. Тоді функція ρ визначена в теоремі 2.3. на $A \times A \times A$ має вигляд:

$$\rho(x, y, z) = \begin{cases} 0, & x = y = z \\ \min\{\max\{x, y\}, \max\{y, z\}, \max\{x, z\}\} & \end{cases} \quad (2.27)$$

З теореми 2.3. слідує, що (A, ρ) є повним D-метричним простором і, що ρ -послідовність задає топологію τ на A , яка є дискретною топологією на A .

Приклад 2.3. Нехай $X = \mathbb{R}$ з звичайною метрикою, $x_0 = 0$ і

$A = \{\frac{1}{n}: n \in \mathbb{N}\}$. Тоді функція ρ визначена в теоремі 2.3. на $A \times A \times A$ має вигляд 2.27. З теореми 2.3. слідує, що (A, ρ) є повним D-метричним простором і будь-яка послідовність в A , яка прямує до 0 в звичайному розумінні, прямує до x згідно з $\rho, x \in A$ і що ρ -послідовність задає топологію τ на A за умови, що існує непорожня підмножина E множини A , яка є відкритою і за умови, що E містить $\{\frac{1}{n}: n \in \mathbb{N}, n \geq N, N \in \mathbb{N}\}$. Тоді $\tau \in T_1$, але не є Хаусдорфовою. Нехай:

$$x_n = \frac{1}{n}, \forall n \in \mathbb{N}, x_0 = \frac{1}{2}$$

Тоді $\{x_n\}$ прямує, до $\frac{1}{2}$ на D-метриці ρ . Маємо:

$$\rho(x_0, x_0, x_n) = \rho\left(\frac{1}{2}, \frac{1}{2}, \frac{1}{n}\right) = \frac{1}{2}, \forall n \in \mathbb{N} \setminus \{2\}$$

Отже $\{\rho(x_0, x_0, x_n)\}$ не прямує до 0.

Теорема 2.4.

Нехай (X, d) метричний простір, $x_0 \in X$, і $\{x_n\}$ збіжна послідовність в $X \setminus \{x_0\}$ з границею x_0 . A підмножина $X \setminus \{x_0\}$ яка містить $\{x_n\}$, і B підмножина $X \setminus \{x_0\}$ яка містить A . Визначмо $\rho: B \times B \times B \rightarrow R^+$, наступним чином:

$$\rho(x, y, z) = \begin{cases} 0, & x = y = z \\ \max\{d(x_0, x), d(x_0, y), \\ \min\{\max\{d(x_0, y), d(x_0, z)\}, \\ \max\{d(x_0, x), d(x_0, z)\}\} \end{cases} \quad (2.28)$$

Нехай ρ_0 задає відображення ρ на $A \times A \times A$. Тоді $(B, \rho), (A, \rho_0)$ є повними D-метричними просторами,

$$A \subseteq B, \{x \in B: \exists \{y_n\} \in A, \{y_n\} \rightarrow x\} = B \neq A$$

► Наслідок з теореми 2.3. ◀

Теорема 2.5.

Визначмо $\Phi: (\mathbb{R}^+)^{3*} \rightarrow \mathbb{R}^+$. Припустимо, що Φ задовольняє наступним умовам:

- 1) Симетрична для трьох змінних,
- 2) $\Phi(t_1, t_2, t_3) = 0 \Leftrightarrow t_1 = t_2 = t_3 = 0$,
- 3) $\Phi(t_1, t_2, t_3) \leq \Phi(t_1, t'_1, t'_2) + \Phi(t'_1, t_2, t'_3) + \Phi(t'_1, t'_2, t_3)$,
 $(t_1, t_2, t_3), (t_1, t'_1, t'_2), (t'_1, t_2, t'_3), (t'_1, t'_2, t_3) \in (\mathbb{R}^+)^{3*}, t_i \leq t'_i + t''_i, i = 1, 2, 3$

Нехай d є метрикою на X . Нехай $\rho: X \times X \times X \rightarrow \mathbb{R}^+$ визначається наступним чином:

$$\rho(x, y, z) = \Phi(d(x, y), d(y, z), d(x, z)) \quad (2.29)$$

Тоді ρ є D-метрикою на X . Якщо Φ неперервна на $(0, 0, 0)$, тоді будь-яка послідовність Коші на d , буде на X ρ -послідовністю Коші і

$$\{x_n\} \subseteq X, x \in X, d(x_n, x) \rightarrow 0, n \rightarrow \infty \Rightarrow \{x_n\} \rightarrow x$$

Припустимо, що Φ задовольняє ще одну умову:

$$4) \forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0: t < \varepsilon, t \in \mathbb{R}^+, \Phi(0, t, t) < \delta$$

Тоді будь яка ρ -послідовність Коші буде d -послідовністю Коші і

$$\{x_n\} \subseteq X, \{x_n\} \rightarrow x \in X \Rightarrow d(x_n, x) \rightarrow 0, n \rightarrow \infty$$

Якщо Φ неперервна на $(0,0,0), \{\Phi(0, t_n, t_n)\} \rightarrow \Phi(0, t, t), t \in \mathbb{R}^+$ і $\{t_n\}$ послідовність задана на $\mathbb{R}^+$ прямує до t , тоді:

$$\{x_n\} \subseteq X, x \in X: d(x_n, x) \rightarrow 0, n \rightarrow \infty \implies \{x_n\} \rightarrow x$$

► Спочатку доведемо, що $\rho \in D$ -метрикою на X . Оскільки Φ симетрична для всіх трьох змінних, то й ρ також. З умови 2) випливає, що $\rho(x, y, z) = 0 \iff x = y = z$. Нехай $x, y, z, u \in X$. З умови 3) маємо:

$$\begin{aligned} \rho(x, y, z) &= \Phi(d(x, y), d(y, z), d(x, z)) & (2.30) \\ &\leq \Phi(d(x, y), d(y, u), d(x, u)) + \Phi(d(u, y), d(y, z), d(u, z)) \\ &\quad + \Phi(d(x, u), d(u, z), d(x, z)) \end{aligned}$$

Оскільки:

$$\begin{aligned} d(x, y) &\leq d(u, y) + d(x, u), \\ d(y, z) &\leq d(y, u) + d(u, z), \\ d(z, x) &\leq d(u, x) + d(z, u) \end{aligned}$$

то звідси отримуємо, що:

$$\rho(x, y, z) \leq \rho(x, y, u) + \rho(u, y, z) + \rho(x, u, z), \forall x, y, z, u \in X$$

Отже, $\rho \in D$ -метрикою на X .

Припустимо, що Φ неперервна на $(0,0,0)$. Нехай $\{x_n\}$ є d -послідовністю Коші на X . Тоді $d(x_n, x_m) \rightarrow 0, n, m \rightarrow \infty$. Маємо:

$$\begin{aligned} \rho(x_n, x_m, x_k) &= \Phi(d(x_n, x_m), d(x_m, x_k), d(x_n, x_k)) \rightarrow \Phi(0,0,0) \\ &= 0, n, m, k \rightarrow \infty \end{aligned} \quad (2.31)$$

Отже, $\{x_n\}$ ρ -послідовність Коші на X . Нехай:

$$\{x_n\} \subseteq X, x \in X, d(x_n, x) \rightarrow 0, n \rightarrow \infty$$

Тоді отримуємо наступне:

$$\begin{aligned} \rho(x, x_n, x_m) &= \Phi(d(x, x_n), d(x_m, x_n), d(x, x_m)) \rightarrow \Phi(0,0,0) = 0, n, m \\ &\rightarrow \infty \end{aligned} \quad (2.31)$$

оскільки кожна збіжна послідовність є d -послідовністю Коші і Φ неперервна на $(0,0,0)$. Отже $\rho(x, x_n, x_m) \rightarrow 0, n, m \rightarrow \infty$. А отже $\{x_n\} \rightarrow x$.

Припустимо, що Φ задовольняє умові 4). Нехай $\{x_n\} \subseteq X, \{x_n\} \rightarrow x \in X$. Нехай маємо деяке $\varepsilon > 0$. Тоді існує $\delta > 0$, таке що $t < \varepsilon, t \in \mathbb{R}^+$ і $\Phi(0, t, t) < \delta$. Оскільки $\rho(x_n, x_m, x_n) \rightarrow 0, n, m \rightarrow \infty$, то існує $N \in \mathbb{N}$, таке, що $\rho(x_n, x_m, x_n) < \delta, \forall n, m \geq N$. А отже:

$$\Phi(d(x_n, x_m), d(x_m, x_n), d(x_n, x_n)) < \delta, \forall n, m \geq N$$

Іншими словами:

$$\Phi(0, d(x_n, x_m), d(x_n, x_m)) < \delta, \forall n, m \geq N$$

оскільки Φ симетрична. Отже, $d(x_n, x_m) < \varepsilon, \forall n, m \in N$. Звідси $\{x_n\}$ d -послідовність Коші.

Нехай $\{x_n\} \subseteq X, \{x_n\} \rightarrow x \in X$. Нехай маємо деяке $\varepsilon > 0$. Тоді існує $\delta > 0$, таке що $t < \varepsilon, t \in \mathbb{R}^+$ і $\Phi(0, t, t) < \delta$. Оскільки $\rho(x, x_n, x_n) \rightarrow 0, n \rightarrow \infty$, то існує $N \in \mathbb{N}$, таке, що $\rho(x, x_n, x_n) < \delta, \forall n \geq N$. А отже:

$$\Phi(d(x_n, x_n), d(x, x_n), d(x_n, x)) < \delta, \forall n \geq N$$

Іншими словами:

$$\Phi(0, d(x_n, x), d(x_n, x)) < \delta, \forall n \geq N$$

Отже, $d(x_n, x) < \varepsilon, \forall n \in N$. Звідси $\{x_n\} \rightarrow x$, і є d -послідовністю Коші.

Припустимо, що Φ неперервна на $(0,0,0)$, $\{\Phi(0, t_n, t_n)\} \rightarrow \Phi(0, t, t), t \in \mathbb{R}^+$ і $\{t_n\}$ послідовність задана на $\mathbb{R}^+$ прямує до t . Нехай маємо:

$$\{x_n\} \subseteq X, x \in X: d(x_n, x) \rightarrow 0, n \rightarrow \infty$$

Нехай $y \in X$. Тоді $d(x_n, y) \rightarrow d(x, y), n \rightarrow \infty$. Отже:

$$\{\Phi(0, d(x_n, y), d(x_n, y))\} \rightarrow \Phi(0, d(x, y), d(x, y)), n \rightarrow \infty$$

Тоді $\rho(y, y, x_n) \rightarrow \rho(y, y, x), n \rightarrow \infty$. Оскільки Φ неперервна на $(0,0,0)$, то з викладеного вище слідує, що $\{x_n\}$ прямує до x . Припустимо, що Φ неперервна на $(0,0,0)$ та неперервна на двох довільних змінних. Нехай:

$$\{x_n\} \subseteq X, x \in X: d(x_n, x) \rightarrow 0, n \rightarrow \infty$$

Виберемо дві змінні $y, z \in X$. Тоді $\{d(z, x_n)\}, \{d(y, x_n)\}$ прямують до $d(z, x), d(y, x)$ відповідно. Оскільки Φ неперервна на двох довільних змінних, з цього слідує, що:

$$\begin{aligned} \Phi(d(y, z), d(z, x_n), d(y, x_n)) &\rightarrow \Phi(d(y, z), d(z, x), d(y, x)) \\ \{\rho(y, z, x_n)\} &\rightarrow \rho(x, y, z) \\ \{x_n\} &\rightarrow x \end{aligned}$$

Теорема 2.6.

Нехай $\Phi: (\mathbb{R}^+)^{3*} \rightarrow \mathbb{R}^+$, Φ неперервна на $(0,0,0)$ і задовольняє умовам 1), 2), 3), 4) в теоремі 2.5. Нехай ρ визначена так, як в теоремі 2.5. Тоді ρ є D-метрикою на X , послідовність на X є d -послідовністю Коші тоді і тільки тоді, коли вона є ρ -послідовністю Коші і послідовність $\{x_n\}$ на X прямує до x . У загальному випадку ρ -послідовність задає топологію на X , яка узгоджена з метричною топологією заданою метрикою d на X . X є повним в сенсі метрики d тоді і тільки тоді, коли він є повним в сенсі D-метрики ρ . Тоді, вірними є наступні твердження.

- 1) Якщо $\Phi(0, t_n, t_n) \rightarrow \Phi(0, t, t), t \in \mathbb{R}^+$ і $\{t_n\}$ послідовність в $\mathbb{R}^+$ прямує до t .
 $\{x_n\} \subseteq X, x \in X$, то $\{x_n\} \rightarrow x$ згідно з ρ .
- 2) Якщо Φ неперервна для будь яких двох змінних, $\{x_n\} \subseteq X, x \in X$, то
 $\{x_n\} \rightarrow x$ згідно з ρ .
- 3) Якщо Φ неперервна на $(\mathbb{R}^+)^{3*}$, то ρ неперервна на трьох змінних, і тоді
 $\{\rho(u_n, v_n, w_n)\} \rightarrow \rho(u, v, w), u, v, w \in X$ і $\{u_n\}, \{v_n\}, \{w_n\}$ послідовності на X
які прямують до u, v, w відповідно.

► Теорема 2.6. є наслідком теореми 2.5. ◀

Приклад 2.4. Визначмо функцію $\Phi: (\mathbb{R}^+)^{3*} \rightarrow \mathbb{R}^+$ наступним чином

$$\Phi(t_1, t_2, t_3) = \begin{cases} t_1 + t_2 + t_3, & \min\{|t_1 - t_2|, |t_2 - t_3|, |t_1 - t_3|\} \leq 1, \\ 1 + t_1 + t_2 + t_3 & \end{cases} \quad (2.32)$$

З теореми 2.5. Φ задовольняє 4-ом умовам, і є неперервною на (t_1, t_2, t_3) , якщо $\min\{|t_1 - t_2|, |t_2 - t_3|, |t_1 - t_3|\} \neq 1$. Визначмо $\rho: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^+$ наступним чином:

$$\rho(x, y, z) = \Phi(|x - y|, |y - z|, |x - z|), \forall x, y, z \in \mathbb{R}$$

Тоді з теореми 2.6. слідує, що ρ є D-метрикою на $\mathbb{R}$, $(\mathbb{R}, \rho)$ є ρ -повним, і ρ -послідовність визначає топологію на $\mathbb{R}$, яка є звичайною топологією на $\mathbb{R}$. Також, якщо $\{u_n\} \subseteq \mathbb{R}, u \in \mathbb{R}$, то:

$$|u_n - u| \rightarrow 0, n \rightarrow \infty \Leftrightarrow \{u_n\} \rightarrow u$$

Отже, кожна збіжна ρ -послідовність має власну границю. Нехай:

$$x_n = 1 + \frac{1}{n}, \forall n \in \mathbb{N}$$

Тоді $\{x_n\}$ є послідовністю на $\mathbb{R}$. Очевидно, що $\{x_n\} \rightarrow 1$ в звичайному розумінні.

Нехай $x = 1, y = 3, z = 6$. Тоді:

$$\begin{aligned} \rho(y, z, x) &= \rho(3, 6, 1) = \Phi(|3 - 6|, |6 - 1|, |1 - 3|) = \Phi(3, 5, 2) \\ &= 10(\min\{|3 - 5|, |5 - 2|, |2 - 3|\}) = \min\{2, 3, 1\} = 1 \\ \rho(y, z, x_n) &= \rho\left(3, 6, 1 + \frac{1}{n}\right) = \Phi\left(|3 - 6|, \left|6 - 1 - \frac{1}{n}\right|, \left|1 + \frac{1}{n} - 3\right|\right) \\ &= \Phi\left(3, \left|5 - \frac{1}{n}\right|, \left|2 - \frac{1}{n}\right|\right) = 11 - \frac{2}{n}, \forall n \\ &\geq 2(\min\left\{\left|3 - 5 + \frac{1}{n}\right|, |5 - 2|, \left|2 - \frac{1}{n} - 3\right|\right\}) \\ &= \min\left\{3, 1 + \frac{1}{n}, 2 - \frac{1}{n}\right\} > 1 \end{aligned} \tag{2.33}$$

$$\rightarrow 11, n \rightarrow \infty$$

Отже, $\rho(y, z, x_n)$ не прямує до $\rho(y, z, x)$.

Приклад 2.5. Визначмо функцію $\Phi: (\mathbb{R}^+)^{3*} \rightarrow \mathbb{R}^+$ наступним чином:

$$\Phi(t_1, t_2, t_3) = \begin{cases} t_1 + t_2 + t_3, & \min\{t_1, t_2, t_3\} \leq 1, \\ 1 + t_1 + t_2 + t_3 & \end{cases} \tag{2.34}$$

З теореми 2.5. Φ задовольняє 4-ом умовам, і є неперервною на (t_1, t_2, t_3) , якщо $\min\{t_1, t_2, t_3\} \neq 1$. Визначмо $\rho: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^+$ наступним чином:

$$\rho(x, y, z) = \Phi(|x - y|, |y - z|, |x - z|), \forall x, y, z \in \mathbb{R}$$

Тоді з теореми 2.6. слідує, що $\rho \in D$ -метрикою на $\mathbb{R}$, $(\mathbb{R}, \rho) \in \rho$ -повним, і ρ -послідовність визначає топологію на $\mathbb{R}$, яка є звичайною топологією на $\mathbb{R}$. Також, якщо $\{u_n\} \subseteq \mathbb{R}, u \in \mathbb{R}$, то:

$$|u_n - u| \rightarrow 0, n \rightarrow \infty \Leftrightarrow \{u_n\} \rightarrow u$$

Отже, кожна збіжна ρ -послідовність має власну границю. Для $\forall u \in \mathbb{R}$, отримуємо:

$$\begin{aligned} \rho\left(y, y + 2, y + 3 - \frac{1}{n}\right) &= \Phi\left(2, 1 - \frac{1}{n}, 3 - \frac{1}{n}\right) = 6 - \frac{2}{n} \rightarrow 6, n \rightarrow \infty, \\ \rho\left(y, y + 2, y + 3 + \frac{1}{n}\right) &= \Phi\left(2, 1 + \frac{1}{n}, 3 + \frac{1}{n}\right) = 1 + 6 + \frac{2}{n} \rightarrow 7, n \rightarrow \infty, \end{aligned} \quad (2.35)$$

Послідовності

$$\begin{aligned} \left\{y + 3 - \frac{1}{n}\right\} \\ \left\{y + 3 + \frac{1}{n}\right\} \end{aligned} \rightarrow y + 3$$

Визначимо

$$x_n = \begin{cases} y + 3 - \frac{1}{n}, n = 2k \\ y + 3 + \frac{1}{n}, n = 2k + 1 \end{cases}$$

Тоді $\{x_n\}$ прямує до $y + 3$, але $\{\rho(y, y + 2, x_n)\}$ розбіжна.

РОЗДІЛ 3

УПОРЯДКОВАНІ ТОПОЛОГІЧНІ ЛІНІЙНІ ПРОСТОРИ

3.1. Відношення порядку. Конуси

3.1.1 Відношення строгого порядку.

Означення 3.1. Бінарне відношення $<$ в множині X називається відношенням строгого часткового порядку, або просто строгим порядком, якщо воно задовольняє наступні умови:

- 1)(Антирефлексивність) $\nexists a \in X, a < a$
- 2)(Транзитивність) $\forall a, b, c \in X: a < b \wedge b < c \Rightarrow a < c$

Теорема 3.1.

Якщо бінарне відношення S на множині X одночасно транзитивне та антирефлексивне, то воно антисиметричне.

► Припустимо супротивне, нехай існує непуста множина X та бінарне відношення S на X , яке транзитивне, антирефлексивне, але не антисиметричне.

$$\exists a, b \in X: a < b \wedge b < a \wedge a \neq b$$

Тоді маємо, по транзитивності, що $a < a$, що неможливо, оскільки відношення антирефлексивне. Протиріччя. ◀

Формулу $a < b$ прийнято читати, як « a менше, ніж b », проте для того, щоб не зв'язувати з відношенням порядку на $\mathbb{R}$, кажуть « a передує b »

Приклад 3.1. Відношення $<$ в множині дійсних чисел $\mathbb{R}$ являє собою відношення строгого порядку.

Достатньо перевірити виконання умов строгого порядку:

1) $\forall a \in \mathbb{R} \ a \not< a$ – умова антирефлексивності виконується

2) $\forall a, b, c \in \mathbb{R}: a < b \wedge b < c \Rightarrow a < c$ – умова транзитивності виконується.

Отже, відношення $<$ є відношенням строгого порядку на множині дійсних чисел [14].

3.1.2. Відношення нестроного порядку

Означення 3.2. Бінарне відношення $\preceq$ в множині X називається відношенням нестроного часткового порядку, або просто нестрогим порядком, якщо воно задовольняє наступні умови:

$$1) (\text{Рефлексивність}) \forall a \in X: a \preceq a$$

$$2) (\text{Транзитивність}) \forall a, b, c \in X: a \preceq b \wedge b \preceq c \Rightarrow a \preceq c$$

$$(\text{Антисиметричність}) a \preceq b \wedge b \preceq a \Rightarrow a = b$$

Приклад 3.2. Відношення $\leq$ в множині дійсних чисел $\mathbb{R}$ являє собою відношення нестроного порядку.

Достатньо перевірити виконання умов нестроного порядку:

1) $\forall a, b, c \in \mathbb{R}: a \leq b \wedge b \leq c \Rightarrow a \leq c$ – умова транзитивності виконується

2) $\forall a \in \mathbb{R}: a \leq a$ – умова рефлексивності виконується

3) $a \leq b \wedge b \leq a \Rightarrow a = b$ – умова антисиметричності виконується

Отже, відношення $\leq$ в множині дійсних чисел $\mathbb{R}$ є відношенням нестроного порядку.

3.1.3. Взаємозв'язок між відношеннями строго та нестроного порядку.

Теорема 3.2.

З кожним строгим порядком $<$ асоційоване бінарне відношення $\leq$, визначене в тій же множині, наступним чином:

$$a \leq b \Leftrightarrow a < b \vee a = b$$

Це є нестрогим порядком.

► Для доведення теореми слід перевірити чи задовольняє відношення $a < b \vee a = b$ умовам із означення нестроного порядку, причому слід враховувати, що відношення $<$ задовольняє умовам із визначення строгого порядку. Нехай:

$$a \leq b \vee b \leq a$$

Це означає, що або:

$$a < b \wedge b < c$$

або:

$$a = b \wedge b < c$$

або:

$$a < b \wedge b = c$$

або:

$$a = b \wedge b = c$$

З першого випадку маємо, оскільки відношення $<$ транзитивне:

$$a < c \Rightarrow a \preceq c$$

Для другого випадку:

$$a = b < c \Rightarrow a < c \wedge a \preceq c$$

Для третього:

$$a < b = c \Rightarrow a < c \wedge a \preceq c$$

Для четвертого:

$$a = b = c \Rightarrow a < c \wedge a \preceq c$$

Отже, умова транзитивності виконується.

Антисиметричність виконується, оскільки:

$$a \preceq b \wedge b \preceq a \Rightarrow a = b$$

$$a \preceq b \Leftrightarrow a < b \vee a = b$$

Умова рефлексивності:

$$a \preceq a \Leftrightarrow a < a \vee a = b$$

очевидна.

Відношення задовольняє всім умовам нестрогого порядку, отже, є відношенням нестрогого порядку $\preceq$ [12].

3.1.4. Конуси.

Нехай маємо $(X, <)$ – впорядкована множина, і $a \in X$.

Означення 3.3. Множина $\{x \in X | a < x\}$ називається верхнім конусом елемента a , а множина $\{x \in X | x < a\}$ називається нижнім конусом. При цьому, сам елемент a , не належить своїм конусам. Якщо додати елемент a до них, то отримаємо поповнені конуси:

$$1) (\text{верхній поповнений конус, або зірка}) C_X^+(a) = \{x \in X | a \preceq x\}$$

$$2) (\text{нижній поповнений конус}) C_X^-(a) = \{x \in X | x \preceq a\}$$

Теорема 3.3.

Нехай $(X, <)$ – частково впорядкована множина. Тоді:

$$1) C_X^+(b) \subset C_X^+(a), \text{ якщо } b \in C_X^+(a)$$

$$2) \forall a \in X: a \in C_X^+(a)$$

$$3) C_X^+(b) \subset C_X^+(a) \Rightarrow a = b$$

► Перша умова слідує із транзитивності порядку. Візьмемо довільний елемент:

$$c \in C_X^+(b)$$

За визначенням конуса:

$$b \preceq c$$

а умова

$$b \in C_X^+(a)$$

означає, що:

$$a \preceq b$$

Тоді, в силу транзитивності, звідси слідує, що:

$$a \preceq c$$

$$c \in C_X^+(a)$$

Отже, кожний елемент конуса $C_X^+(b)$ належить також конусу $C_X^+(a)$, а з цього слідує:

$$C_X^+(b) \subset C_X^+(a)$$

Друге твердження слідує із визначення конуса і рефлексивності порядку.

Дійсно, за означенням:

$$C_X^+(a)$$

складається із таких b , що:

$$a \preceq b,$$

а в силу рефлексивності порядку, отримуємо, що:

$$a \preceq a$$

Третє твердження слідує із антисиметричності:

$$C_X^+(a) = C_X^+(b)$$

Беручи до уваги, що:

$$a \preceq b \wedge b \preceq a$$

і враховуючи антисиметричність, маємо, що:

$$a = b$$

◀[8].

Теорема 3.4.

Нехай X довільна множина, і $\forall a \in X$ визначена множина C_a . Якщо виконуються наступні умови:

$$1) \forall b \in C_a: C_b \subset C_a$$

$$2) \forall a \in X: a \in C_a$$

$$3) C_a = C_b \Rightarrow a = b$$

тоді відношення:

$$a \preceq b, \text{ при } b \in C_a$$

є нестрогим порядком в X і відносно цього порядку:

$$C_a = C_X^+(a)$$

► Згідно з теоремою 3.3. конуси в часткового впорядкованій множині володіють властивостями, з умови теореми. Ці дві теореми є еквівалентними.

◄.

3.2. Топологія лінійних і циклічних порядків

3.2.1. Лінійні порядки.

Означення 3.4. Якщо відношення порядку задовольняє умові: $\forall a, b \in X$,

їх можна порівняти, тобто або:

$$a \preceq b,$$

або:

$$b \preceq a$$

то говорять, що порядок $\preceq$ є лінійним, а множина $(X, \preceq)$ – лінійно впорядкована множина або просто впорядкована множина.

Приклад 3.3. Відношення $<$ в множині дійсних чисел є лінійним порядком.

Це очевидно з прикладу 3.1. та властивостей дійсних чисел.

3.2.2. Топологія лінійного порядку.

Означення 3.5. Нехай $(X, <)$ – лінійно впорядкована множина. Множина його підмножин, побудована із множини X і всіх можливих правих променів, тобто множин виду $\{x \in X | a < x\}$, де a пробігає всі X , є базою топологічної структури в X .

Означення 3.6. Топологічна структура, породжена цією базою, називається топологією правих променів лінійно впорядкованої множини $(X, <)$.

Аналогічно вводиться топологія лівих променів лінійно впорядкованої множини: породжена базою з X та множин виду $\{x \in X | x < a\}$

Означення 3.7. Нехай $(X, <)$ - лінійно впорядкована множина. Множина його підмножин, побудована з X та множин виду:

$$\{x \in X | a < x < b\}, \{x \in X | x < b\}, \{x \in X | a < x\}$$

де a, b пробігають усю множину X , є базою топологічної структури в X і топологія породжена цією структурою називається інтервальною топологією лінійно впорядкованої множини. [4]

3.2.3. Топологія часткового порядку.

Означення 3.8. Нехай $(X, \preceq)$ - частково впорядкована множина. Множина його підмножин, побудована із всіх можливих конусів виду:

$$C_X^+(a) = \{x \in X | a \preceq x\},$$

де a набуває всіх значень з X , є базою топологічної структури в X . Топологічна структура, породжена цією базою називається топологією порядку.

У топології порядку $\forall a \in X$ володіє найменшим(по включенню) оточенням.
Таким оточенням є:

$$C_X^+(a) = \{x \in X \mid a \preceq x\}$$

Теорема 3.5. Наступні топологічні простори є рівносильними:

- 1) кожна точка володіє найменшим(по включенню) оточенням,
- 2) перетин будь-якою сукупності відкритих множин відкрито,
- 3) об'єднання будь-якої сукупності замкнених множин замкнено.

► Оскільки, за означенням, замкнена множина є доповненням відкритої, то застосовуючи правила де Моргана, отримуємо що твердження 2 і 3 еквівалентні.

Достатньо показати, що із 1) слідує 2).

Розглянемо перетин довільної сукупності відкритих множин. Для будь-якої його точки кожна із множин, що перетинаються, є оточенням. Тому її найменший оточення міститься в кожній з множин, що перетинаються, а отже і в загальному перетині. Отже, кожна точка перетину належить до нього з деяким оточенням. Увесь перетин є об'єднанням цих оточень. А, отже, воно є відкритим. Візьмемо всі оточення однієї точки і розглянемо їх перетин. У силу припущення цей перетин є відкритим, оскільки містить цю точку, а, отже, маємо оточення. Цей оточення, як перетин всіх оточень, міститься в кожному оточенні, тобто є найменшим оточенням. ◀

Простір, який задовольняє умовам теореми 3.5. називається простором найменших оточень.

Цей клас топологічних просторів був описаний П.С. Александровим в 1937 році [3].

У просторі найменших околів відкриті та замкнуті множини задовольняють однакові умови. Сукупність замкнених множин простору найменших околів є топологічною структурою.

3.2.4. Циклічні порядки.

Означення 3.9. Циклічним порядком в скінченній множині називається лінійний порядок, розглянутий з точністю до циклічних перестановок.

Лінійний порядок дозволяє «пронумерувати» елементи скінченної множини X натуральними числами від 1 до кількості елементів множини X , так що:

$$X = \{x_1, x_2, \dots, x_n\}$$

Циклічна перестановка змінює місцями перші k елементів з останніми $n - k$ елементами, не змінюючи порядку в кожній з цих груп:

$$(x_1, x_2, \dots, x_k, x_{k+1}, x_{k+2}, \dots, x_n) \mapsto (x_{k+1}, x_{k+2}, \dots, x_n, x_1, x_2, \dots, x_k)$$

У циклічно впорядкованій скінченній циклічній множині для кожного елемента міститься єдиний, який безпосередньо наступний за ним. Цим визначається відображення множини самої на себе, найпростіша циклічна перестановка:

$$x_i \mapsto \begin{cases} x_{i+1}, & \text{якщо } i < n \\ x_i, & \text{якщо } i = n \end{cases}$$

Ця перестановка транзитивна, тобто кожна ітерація переводить будь-який елемент, в будь-який інший.[4]

3.2.5. Топологія циклічного порядку.

Означення 3.10. Нехай X – циклічно впорядкована множина. Набір множин, відкритих в інтервальній топології для кожного лінійного порядку, визначаючих даний циклічний порядок на X , являє собою топологічну структуру на множині X . Така топологія називається топологією циклічного порядку.

3.3. Впорядковані топологічні простори

3.3.1. Впорядковані топологічні простори.

Означення 3.11. Топологічний простір X буде називатися впорядкованим якщо відношення $<$ задовольняє наступним умовам:

$$1) \forall x, y \in X: x < y \vee x = y \vee y < x, \quad (3.1)$$

$$1) x, y, z \in X: x < y \wedge y < z \Rightarrow x < z, \quad (3.2)$$

$$1) \forall x, y \in X, x < y: \exists x' \in U(x), \exists y' \in U(y): x < y' \wedge x' < y. \quad (3.3)$$

Враховуючи, що $x \in X$ задається множиною A_x – множина точок $y \in X, y < x$ та множиною B_x – множина точок $y \in X, x < y$. Тоді умови (3.1) та (3.3) еквівалентні умовам:

$$1) X - x = A_x + B_x, A_x B_x = \emptyset, \quad (3.1')$$

$$2) A_x, B_x \text{- відкриті.} \quad (3.3')$$

Теорема 3.6.

Кожен впорядкований топологічний простір є Хаусдорфовим простором.

► Нехай $x < y$. Якщо існує елемент z такий, що $x < z < y$, тоді $x \in A_x, y \in B_x$, і множини A_x, B_x відкриті та неупорядковані за (3.1') та (3.3'). Якщо такого елемента z не існує, тоді:

$$A_x B_x = 0, x \in A_x, y \in B_x$$

і A_x, B_x – відкриті за (3.3') ◀.

Теорема 3.7.

Якщо X – зв'язний простір, тоді умова (3.2) випливає з умов (3.1) та (3.3).

► Нехай $x < y \wedge y < z$. Тоді маємо, що $z \in B_y$ і:

$$X - B_y \subset X - z$$

І за (3.1'):

$$A_y + y \subset A_z + B_z$$

Оскільки X – зв'язний, то з (3.1') та (3.3') слідує, що й:

$$A_y + y$$

зв'язний. Так як з умов (3.1') та (3.3') A_x, B_x – відкриті та неупорядковані, та беручи до уваги, що $y \in A_x$, маємо:

$$A_y + y \subset A_z$$

Оскільки $x \in A_y$, то звідси маємо, що й $x \in A_z$ і маємо $x < z$. ◀

Нехай $X \times X$ простір, який містить усі пари:

$$(x, y), x, y \in X, (x, y) \neq (y, x)$$

Нехай $P(X)$ підпростір простору $X \times X$, заданий умовою $x \neq y$.

Теорема 3.8.

Зв'язний топологічний простір X може бути впорядкованим тоді і тільки тоді, коли $P(X)$ не зв'язний.

► Припустимо, що X впорядкований. Нехай $A(X)$ підмножина $P(X)$, яка містить усі точки (x, y) , такі, що $x < y$. Аналогічно введемо $B(X)$, за умови $y < x$. З (3.1') слідує:

$$P(X) = A(X) + B(X), A(X)B(X) = 0$$

З (3.3') випливає, що $A(X), B(X)$ – відкриті. З цього випливає, що $P(X)$ не зв'язний. ◀

Теорема 3.9.

Нехай X та Y зв'язні впорядковані простори. Кожне безперервне відображення X на Y або зберігає порядок, або замінює його на протилежний.

► Нехай ψ відображення X на Y . Маємо $(x, y) \in P(X)$. Задаємо відображення:

$$\psi(x, y) = (\phi(x), \phi(y))$$

Очевидно, що ψ неперервне відображення $P(X)$ на $P(Y)$. Оскільки, якщо X впорядкований і зв'язний, то $A(X), B(X)$ є компонентами $P(X)$, маємо або:

$$\psi(A(X)) = A(Y)$$

або:

$$\psi(A(X)) = B(Y)$$

У першому випадку відображення ψ зберігає порядок, в другому – замінює його. ◀

Теорема 3.10.

Два порядки зв'язного топологічного простору X або співпадають або обернені один до одного.

► Беручи до уваги теорему 3.9. та задаючи $X = Y$, а відображення X в самого себе маємо вірне твердження. ◀

Теорема 3.11.

Якщо X зв'язний впорядкований простір, тоді порядок на X є неперервним.

► Нехай:

$$X = P + Q, P \neq 0 \neq Q,$$

розклад, такий, що:

$$x < y, x \in P, y \in Q$$

Припустимо, що в P не має останнього елемента, а в Q – першого. Тоді, для точки:

$$x \in P \exists x_1 \in P: x < x_1$$

За (3.3) існує окіл $U(x)$ такий, що:

$$x' < x_1, x_1 \in U(x)$$

З цього випливає, що:

$$U(X) \subset P$$

і P – відкритий. Аналогічно Q – відкритий. Протиріччя

Припустимо, що x останній елемент в P , а y перший елемент в Q . Тоді $P = A_y$ і $Q = B_x$. За (3.3') P та Q відкриті. Протиріччя.

Отже, порядок на X є неперервним. ◀[4]

Теорема 3.12.

Нехай X впорядкований простір, а Y зв'язний впорядкований простір, та A відкрита та зв'язна підмножина множини Y . Для кожного безперервного відображення ϕ множини X на Y , множина $\phi^{-1}(A)$ – відкрита.

► За теоремою 3.11. порядок на Y – неперервний. Оскільки A зв'язна, отже:

$$Y = P + A + Q, y' \in P, y \in A, y'' \in Q$$

Візьмемо, що:

$$y' < y < y''$$

Оскільки A відкрита, то легко помітити, що якщо $P \neq \emptyset$, то існує останній елемент $y_1 \in P$. Аналогічно $Q \neq \emptyset$ і існує перший елемент $y_2 \in Q$. З цього випливає або $A = Y$ або $A = A_{y_2}$ або $A = B_{y_1}$ або $A = A_{y_2} B_{x_1}$. Нехай:

$$x_1 = \phi^{-1}(y_1),$$

$$x_2 = \phi^{-1}(y_2)$$

Оскільки відображення ϕ зберігає порядок, то:

$$\phi^{-1}(A_{y_2}) = A_{x_2}$$

$$\phi^{-1}(B_{y_1}) = B_{x_1}$$

З цього випливає або:

$$\phi^{-1}(A) = X$$

або:

$$\phi^{-1}(A) = A_{x_2}$$

або:

$$\phi^{-1}(A) = B_{x_1}$$

або:

$$\phi^{-1}(A) = A_{y_2} B_{x_1}$$

Отже, за (3.3') $\phi^{-1}(A)$ відкрита. ◀

Теорема 3.13.

Нехай X впорядкований простір, Y зв'язний впорядкований та локально зв'язаний простір. Кожне відображення ϕ з X на Y є неперервним.

► Нехай маємо ϕ – відображення. З теореми 3.12. слідує, що $\phi^{-1}(A)$ відкрита для кожної відкритої множини $A \subset Y$. Оскільки Y локально зв'язаний, то маємо, що $\phi^{-1}(U)$ відкрита для кожної відкритої множини $U \subset Y$. А, отже, відображення є неперервним. ◀

ВИСНОВКИ

У даній роботі були розглянуті топологічні простори, а саме метричні топологічні простори, D -метричні топологічні простори та упорядковані лінійні топологічні простори. Проблеми побудови топології на цих просторах полягає в тому, аби узгодити їх з звичайним розумінням порядку або метрики побудованих на цих просторах.

На основі проведеного дослідження топологічних просторів можна зробити висновок, що топології побудовані в роботі відіграють важливу роль в розумінні властивостей тих чи інших просторів. Основним результатом роботи є побудова топології на D -метричному просторі, і узгодження її з звичною топологією.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що можливо подивитися на простори не з боку алгебри, а з боку топології. На їх властивості, способи побудови та практичні застосування. У подальшому можливо більш детально дослідити топології на D -метричному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрян Р.А., Мирзаханян Э.А. Общая топология. Москва : Высшая школа, 1979. 336 с.
2. Архангельский А. В., Пономарев В.И. Основы общей топологии в задачах и упражнениях. Москва : Наука, 1974. 424 с.
3. Бурбаки Н. Общая топология. Основные структуры. Москва : Наука, 1968. 272 с.
4. Вулих Б.З. Введение в теорию полуупорядоченных пространств. Москва : ГИФМЛ, 1961. 408 с.
5. Змієнко М. Ю. Деякі питання метричних топологічних просторів *Студентська звітна конференція* : матеріали наукових досліджень молодих науковців. Суми : Вид-во фізико-математичного факультету СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. Випуск 14. Том 1. С. 28–31.
6. Змієнко М. Ю. Основи топології в курсі математики старшої школи як засіб розвитку творчої особистості учня. *Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу «ІТМ*плюс – 2020»* : матеріали III Міжнародної дистанційної науково-методичної конференції (квітень - травень 2020 р., м. Суми). Суми, 2020. С. 72–73.
7. Келли Дж. Л. Общая топология. Москва : Наука, 1968. 384 с.
8. Куратовский К. Топология. В 3 т. Т. 1. Топология. Москва : Мир, 1966. 584 с.
9. Натансон И. П. Теория функций вещественной переменной. Москва : Наука, 1974. 480 с.
10. Погребний В. Д. Про деякі проблеми характеристики топологічної структури в термінах послідовностей. *Фізико-математична освіта*. 2009. №1. С. 26–32.

11. Погребний В.Д. Деякі метричні функції, що задають топологію. *Фізико-математична освіта*. 2015. №1(4).
12. Синюков Н.С., Матвеев Т.Н. Топология. Київ : Вища школа, 1984. 264с.
13. Элементарная топология / Виро О.Я., Иванов О.А., Нецветаев Н.Ю., Харламов В.М., 3-е изд. Москва : МЦНМО, 2018. 358 с.
14. Энгелькинг Р. Общая топология. Москва : Мир, 1986. 753 с.
15. A common fixed point principle in D-metric spaces. *Bull. Calcutta Math. Soc.* 1999. No. 6. P. 475–480.
16. Ahmad B., Ashraf M., Rhoades B. E. Fixed point theorems for expansive mappings in D-metric spaces. *Indian J. Pure Appl. Math.* 2001. 32. No. 10. P. 1513–1518.
17. Dhage B. C., Rhoades B. E. A comparison of two contraction principles. *Math. Sci. Res. Hot-Line*. 1999. No. 8. P. 49–53.
18. Dhage B. C., Pathan A. M., Rhoades B. E. A general existence principle for fixed point theorems in D-metric spaces. *Int. J. Math. Math. Sci.* 2000. No. 7. P. 441–448.
19. Dhage B. C. Generalised metric spaces and mappings with fixed point. *Bull. Calcutta Math. Soc.* 1992. No. 4. P. 329–336.
20. Dhage B. C., Smrati A., Ume J. A general lemma for fixed-point theorems involving more than two maps in D-metric spaces with applications. *Int. J. Math. Math. Sci.* 2003. No. 11. P. 661–672.
21. Generalized metric spaces and topological structure. *I An Stiint. Univ. Al. I. Cuza Ia,si. Mat.* 2000. No. 1. P. 3–24.
22. Ume J. S., Kim J. K. Common fixed point theorems in D-metric spaces with local boundedness. *Indian J. Pure Appl. Math.* 2000. No. 7. P. 865–871.
23. Ume J. S. Remarks on nonconvex minimization theorems and fixed point theorems in complete D-metric spaces. *Indian J. Pure Appl. Math.* 2001. No. 1. P. 25–36.

24. Nawab H., Reza S., Ravi P. A. On the topology and wt-distance on metric type spaces. *Fixed Point Theory and Applications*. 2014. № 88.
25. On common fixed points of pairs of coincidentally commuting mappings in D-metric spaces. *Indian J. Pure Appl. Math.* 1999. No. 4. P. 395–406.
26. On common fixed points of quasi-contraction mappings in D-metric spaces. *Indian J. Pure Appl. Math.* 2002. No. 5. P. 677–690.
27. On generalized metric spaces and topological structure. *II Pure Appl. Math. Sci.* 1994. No. 1-2. P. 37–41.
28. Proving fixed point theorems in D-metric spaces via general existence principles. *Indian J. Pure Appl. Math.* 2003. No. 4. P. 609–624.
29. Veerapandi T. and Chandrasekhara Rao K. Fixed points in Dhage metric spaces. *Pure Appl. Math. Sci.* 1996. No. 1-2. P. 9–14.